

Девето основно училище "Пейо Крачолов Яворов" - Благоевград

Благоевград 2700
ул. "Борис Ангелушев" №1,
ж.к. „Ален мак“

тел.: 0877928805
e-mail: info-101700@edu.mon.bg
<https://9ou-blagoevgrad.com/>

Утвърждавам:

Директор: **Василка Величкова**
/име, подпис и печат/

УЧЕБНА ПРОГРАМА

за разширена подготовка по български език

3. А клас

2026 – 2027 учебна година

Хорариум на избираемите учебни часове: 1/32

седмичен / годишен

Изготвил:

(Любима Константинова)

I. КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА УЧЕБНАТА ПРОГРАМА

Чрез учебната програма за III клас се реализират целите на обучението по *български език и литература*, свързани с:

- усъвършенстване на уменията на учениците да говорят и четат правилно и изразително, да пишат грамотно и четливо;
- овладяване и задълбочаване на знанията за частите на речта (лични местоимения, спомагателен глагол *съм*, глагол, съществително име, прилагателно име), за видовете морфем (представка, корен), за видовете изречения по цел на изказване, за някои правоговорни, правописни, пунктуационни и граматически норми;
- усъвършенстване на уменията за възприемане и осмисляне на кратки по обем и достъпни като съдържание значими произведения от българската, световната класика и съвременната литература за деца и с образци на фолклора; за споделяне на впечатления от чутото или прочетеното литературно произведение; за самостоятелно четене на художествени и научнопопулярни текстове, подходящи за възрастта;
- обогатяване на знания, умения и отношения, свързани с общочовешки ценности, национална идентичност и общуване в мултикултурна среда;
- усъвършенстване на комуникативноречевите умения за създаване на собствен текст с помощта на учителя по преживяна случка и по словесна опора;
- развитие на личностните качества и творческите способности на третокласниците.

В III клас учебната програма включва знания от различни дялове на езика – фонетика, морфология, синтаксис, лексикология и лексикография, като се поставя акцент върху: звуковете (особеностите на правописа и правоговора на гласните и съгласните звукове в различни фонетични позиции, частите на речта (лично местоимение, спомагателен глагол *съм*), морфемите (корен иставка), сродните думи, видовете изречения по цел на изказване (подбудително и възклицателно), прякото и преносното значение на думата, синонимите, видовете учебни речници – синонимен и пр. Овладяват се и знания за литературата, като се поставят акценти върху определени жанрови проявления от литературата за деца (пословица), някои фигури на речта (сравнение и епитет), някои компоненти на литературното произведение (художествено описание, повествование).

II. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Области на компетентност	Знания, умения и отношения
Езикови компетентности	• Прилага начини за проверка на правописа на гласни в неударени срички и съгласни звукове в средата на думата. • Разграничава видове морфеми (представка и корен). • Разпознава сродни думи. • Разпознава частите на речта (спомагателен глагол съм, лични местоимения). • Определя лице и число на личните местоимения и лице на глагола. • Употребява правилно личните местоимения. • Определя пряко и преносно значение на думата. • Разпознава думи с близко значение (синоними). • Познава видовете изречения по цел на изказване – възклицателно и подбудително.
Комуникативноречеви компетентности	• Интерпретира факти и идеи от научнопопулярен текст. • Извлича конкретна информация от нехудожествен текст. • Прави писмен подробен преразказ на кратък текст. • Съчинява текст: по преживяна случка, по словесна опора. • Пише лично писмо (в хартиен или електронен вариант). • Редактира свой текст.

<i>Литературни компетентности</i>	• Ориентира се във взаимоотношенията между героите в изучавано литературно или фолклорно произведение. • Прави връзка между епизода и цялостния текст на произведението. • Илюстрира с примери от текста отговора си по въпрос, свързан със съдържанието на изучавано литературно и фолклорно произведение. • Разграничава описание в художествен текст. • Открива епитет и сравнение в литературни и фолклорни произведения. • Изразява емоционално-оценъчно отношение към изучавани или прочетени самостоятелно литературни и фолклорни произведения.
<i>Социокултурни компетентности</i>	• Открива основни белези на своята национална идентичност в самостоятелно прочетени литературни и фолклорни произведения. • Разбира прочетеното от детски списания, енциклопедии, достъпна информация от интернет. • Интерпретира текста на литературни и фолклорни произведения чрез участие в екипна дейност на игрови и сценични форми.

III. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Езиково обучение		
<i>Звуков състав на думата</i>	• Пише правилно буквите на гласните звукове със и без ударение и в крайна сричка на думата. • Прилага начини за проверка на правописа на гласни в неударени срички и на съгласни звукове в средата на думата. • Прави разлика между изговор и правопис на неударена гласна. • Пише правилно беззвучните съгласни <i>с</i> и <i>т</i> пред звучни съгласни в началото и в средата на думата. • Пише правилно думи, които съдържат група съгласни. • Открива несъответствия между изговор и правопис на гласни и съгласни звукове.	• група съгласни
<i>Строеж на думата</i>	• Разграничава корена като най-важна значеща част на думата. • Разграничава представката като словообразуваща част на думата. • Разпознава сродни думи по общия им корен. • Открива правописни особености на сродни думи. • Пише правилно думи с представки. • Прави правописна проверка чрез сродни думи.	• корен • представка • сродни думи

<i>Части на речта - спомагателен глагол съм и лични местоимения</i>	• Разпознава думата съм като спомагателен глагол. • Определя лице и число на глагола. • Разпознава личното местоимение като част на речта, която замества имена на лица и предмети. • Образова форми на лични местоимения. • Знае правописните особености на личните местоимения аз, той. • Употребява правилно лични местоимения и формите на личните местоимения за определяне на лицето на глаголите. • Използва учтивата форма на личното местоимение за 2 л., мн. ч. в съответствие с комуникативната ситуация. • Познава значението на частиците за образуване на сравнителна и превъзходна степен на прилагателни имена. • Пише правилно степенувани прилагателни имена и прилагателни имена, които са с двойно (-ни-) в ж.р., в ср. р. и в мн.ч.	• спомагателен глагол съм • лично местоимение • степенувано прилагателно име
<i>Думата и речниковото ѝ значение</i>	• Определя прякото и преносното значение на думата. • Употребява думи в пряко и преносно значение. • Разпознава синонимите като близки по значение думи. • Използва синоними за избягване на дразнещи повторения. • Разграничава синоними от сродни думи. • Подбира думи в съответствие с конкретен езиков контекст и комуникативна ситуация.	• пряко значение • преносно значение • синоними

<i>Видове изречения по цел на изказване - възклицателни и подбудителни</i>	• Определя изречението, с което се изразяват чувства, като възклицателно. • Разпознава подбудителните изречения за заповед, молба, съвет, забрана. • Разграничава подбудително от възклицателно изречение. • Преобразува подбудителни и възклицателни изречения. • Оформя пунктуационно правилно края на подбудителни и възклицателни изречения. • Употребява видове изречения в съответствие с комуникативната ситуация.	• възклицателно изречение • подбудително изречение • удивителен знак
<i>Създаване на текстове</i>	• Определя темата на текста. • Пише съчинение по зададената тема, като се придържа към нея. • Преразказва устно достъпен нехудожествен (научнопопулярен) текст. • Използва факти и идеи от нехудожествен (научнопопулярен) текст при писмен отговор на поставен въпрос. • Прави подробен писмен преразказ на кратък художествен повествователен текст. Прави поправка на съчинението по отношение на съдържанието и на езика, включително правописа.	• ключови думи • съчинение • преразказ • лично писмо • редактиране

Литературно обучение

Тема 1. Литературни и фолклорни текстове

- Участва в обсъждането на фрагменти от литературното произведение.
- Съотнася заглавие към конкретен епизод.
- Проследява взаимоотношенията между героите в изучавано произведение.
- Съпоставя постъпките на героите и нравствените им качества.
- Чете с разбиране и изразително текста на изучаваното произведение.
- Открива епитета като изразно средство в изучавано произведение.
- Разграничава епитета от прилагателното име.
- Открива сравнението в изучавано произведение.

- епитет
- сравнение
- пословица

Тема 2. Особености на художествения текст

- Осмисля условния характер на художествения текст.
- Разграничава художествен от нехудожествен текст.
- Открива логически акценти в художествения текст.
- Разпознава художественото описание в литературното произведение.
- Открива описания на външен вид на герои, на обстановка, на пейзаж в художествен текст.
- Разграничава художественото описание от повествованието в художествен текст.
- Изразява предпочитания към художествени текстове, прочетени самостоятелно.
- Интерпретира текста на литературни и фолклорни произведения чрез участие в групова и екипна дейност на игрови и сценични форми.

- художествен текст
- художествено описание
- повествование

Тема 3. Читателска култура	• Познава произведения, посветени на България, българския народ и българския език. • Рецитира стихотворения от български автори (например, „Обич“ от Дора Габе). • Илюстрира културния диалог между различни общности с примери от литературни и фолклорни произведения.	
----------------------------	--	--

IV. СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

В III клас се извършва системно текущо оценяване на знанията и уменията на учениците и се поставят оценки с качествен показател. Проследяването на напредъка на всеки ученик се основава на писмени и устни форми на проверка, които се прилагат в съответствие с концепцията за формиращото оценяване.

Самостоятелни писмени работи, които са изпълнени в рамките на един учебен час, се оценяват след коментар на типичните за класа грешки. Оценяването се извършва по предварително установени и обсъдени с учениците критерии за оценка.

В началото на учебната година се провежда писмено изпитване за установяване на входното ниво на езиковите и на литературните компетентности, а в края на учебната година – на изходното ниво.

V. ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Примерни дейности и междупредметни връзки
Компетентности в областта на българския език	✓ участие в игри за откриване корена и представката в състава на думата; ✓ образуване на нови думи с помощта на морфеми; ✓ озаглавява епизодите в развитието на действието в изучавано литературно и фолклорно произведение; ✓ изготвяне на схеми за възклицателни и подбудителни изречения; ✓ редактиране на текст чрез замяна с лични местоимения при дразнещи повторения; ✓ оформя лично писмо по образец; ✓ подбор и подреждане на информация.
Умения за общуване на чужди езици	✓ сравняване на примери с фонетични или графични различия;
Математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и на технологиите	✓ използване на числови данни от енциклопедии или учебници за съставяне на изречения и кратки текстове.
Дигитална компетентност	✓ четене от дисплей.

<i>Умения за учене</i>	✓ преобразуване на изречения от един вид в друг; ✓ четене и рецитиране на литературни произведения в стихове; ✓ изразително четене на художествен текст; ✓ подборно четене на епизоди от повествователен художествен текст; ✓ откриване на описание в художествен текст; ✓ оценяване съдържанието, езика и структурата на текста чрез преки умозаклучения и изводи; ✓ преразказване съдържанието на художествен/нехудожествен повествователен текст; ✓ коментиране на поведението и качествата на героите. ✓ откриване на изучавани фигури на речта (епитет, сравнение) в литературни и фолклорни произведения; ✓ преразказване на чужд текст по предварително подготвен план;
<i>Социални и граждански компетентности</i>	✓ използване на различни по цел на изказване изречения за зачитане на мнение; ✓ използване на речевия етикет при поздравления и обръщения; ✓ четене наум и на глас с ясно произношение и с подходящ темп и естествена интонация; ✓ слушане на артистично изпълнение на художествени произведения.

Девето основно училище "Пейо Крачолов Яворов" - Благоевград

Благоевград 2700
ул. "Борис Ангелушев" №1,
ж.к. „Ален мак“

тел.: 0877928805
e-mail: info-101700@edu.mon.bg
<https://9ou-blagoevgrad.com/>

Утвърждавам:

Директор: Василка Величкова

/име, подпис и печат/

УЧЕБНА ПРОГРАМА

за разширена подготовка по математика

3. А клас

2026 – 2027 учебна година

Хорариум на избираемите учебни часове: 1,5/ 48

седмичен / годишен

Изготвил:

(Любима Константинова)

I. КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ

Учебното съдържание, включено в програмата по *математика* за III клас, е естествено продължение на учебното съдържание от II клас, като същевременно разширява и задълбочава очакваните резултати и понятията от четирите области на компетентност: „Числа“, „Геометрични фигури и тела“, „Измерване“ и „Моделиране“. В област на компетентност „Числа“ за този клас са включени трицифрените числа и се надграждат знанията за десетичната бройна система, като същевременно се прави подготовка за изучаването на дробните числа в прогимназиалния етап на образование. Изучените в III клас геометрични фигури са представени чрез елементите и някои от свойствата им. За област „Измерване“ акцентът в този клас е върху връзката между изучаваните еднородни мерни единици. Уменията за моделиране се развиват чрез текстови задачи в права и косвена форма с три пресмятания.

Учебното съдържание е разпределено в пет теми: „Числата до 1000“, „Събиране и изваждане с числата до 1000 без преминаване“, „Събиране и изваждане с числата до 1000 с преминаване“, „Умножение на двуцифрено и трицифрено число с едноцифрено число“, „Деление на двуцифрено и трицифрено число с едноцифрено число“. Всяка от темите включва очаквани резултати от четирите области на компетентност, както и понятия, изучавани на емпирична основа. Те се реализират последователно, като са възможни различни методически решения за постигане на очакваните резултати от обучението по всяка от темите.

II. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Области на компетентност	Знания, умения и отношения
Числа	• Познава естествените числа до 1000 и десетичната позиционна бройна система. • Извършва аритметичните действия събиране и изваждане с естествените числа до 1000. • Извършва аритметичните действия умножение и деление с числата до 1000 с едноцифрено число. • Намира неизвестно умеляемо и неизвестно делимо. • Разпознава половинка, третинка, четвъртинка и десетинка като части от цяло.
Геометрични фигури и тела	• Разпознава геометричните фигури права линия, крива линия, лъч, ъгъл и елементите на ъгъла. • Определя вида на фигурите – ъгъл и триъгълник според ъглите.
Измерване	• Знае мерните единици за дължина (милиметър, километър), маса (грам, тон), време (век, секунда) и връзката между тях. • Извършва действия с изучените еднородни мерни единици (без тези за време).
Моделиране	• Моделира с числени изрази ситуации, описани с отношенията „с ... повече от ...“, „с ... по-малко от ...“, „... пъти повече от ...“ и „... пъти по-малко от ...“ (с до три пресмятания). • Знае да описва ситуации от заобикаляния го реален свят с математически модел (задачи от покупко-продажби и обиколки на фигури). • Обосновава получените резултати при решаването на даден проблем. • Извлича информация от различни източници – таблици и чертежи.

III. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Числата до 1000	• Познава числата до 1000. • Брои в прав и обратен ред от произволно избрано число - по единици, десетици и стотици. • Сравнява числата до 1000, като използва знаците $>$, $<$ и $=$. • Представя числата до 1000 като сбор на единици от различни редове. • Разпознава геометричните фигури: лъч, права линия и крива линия.	• многоцифрено число • хиляда • ред на стотици • права линия • крива линия • лъч
Събиране и изваждане на числата до 1000 без преминаване	• Извършва аритметичните действия събиране и изваждане с числата до 1000 без преминаване. • Намира неизвестно умляемо, като използва зависимостите между компонентите и резултата при действие изваждане. • Познава геометричната фигура ъгъл и елементите ѝ: ъгъл, връх, рамо. • Разпознава видовете ъгли – прав, остър, тъп. • Чертае ъгъл в квадратна мрежа. • Именува с главни букви геометрични фигури. • Познава мерните единици за дължина милиметър (мм) и километър (км) и връзката между милиметър и сантиметър, сантиметър и метър, метър и километър. • Извършва действия с изучените мерни единици (без тези за време). • Решава текстови задачи в права форма с три пресмятания. • Представя графично текстова задача.	• неизвестно умляемо • ъгъл • прав ъгъл • тъп ъгъл • остър ъгъл • милиметър • километър

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Събиране и изваждане с преминаване	• Извършва аритметичните действия събиране и изваждане с числата до 1000 с преминаване. • Обяснява алгоритмите за събиране и за изваждане на числата до 1000 с преминаване. • Разпознава видовете триъгълници според ъглите. • Чертае триъгълник върху квадратна мрежа по дадени върхове. • Определя квадрата като вид правоъгълник. • Познава мерната единица за време век (в.). • Решава текстова задача в косвена форма с до две пресмятания. • Представя графично и със съкратен запис текстова задача в косвена форма.	• правоъгълен триъгълник • тупоъгълен триъгълник • остроъгълен триъгълник • век
Умножение на двуцифрено и трицифрено число с едноцифрено число	• Обяснява умножението на сбор с едноцифрено число. • Умножава двуцифрено и трицифрено число с едноцифрено, включително с 0. • Намира стойности на числени изрази до три пресмятания, като спазва реда на действията. • Решава съставна текстова задача с три пресмятания, зададена в права или косвена форма. • Съставя текстови задачи по зададени данни.	• разпределително свойство
Деление на двуцифрено и трицифрено число с едноцифрено число	• Обяснява делението на сбор с едноцифрено число. • Дели двуцифрено и трицифрено число с едноцифрено. • Намира стойности на числени изрази до три пресмятания, като спазва реда на действията.	• неизвестно делимо • грам • тон • секунда

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
	• Намира неизвестно делимо, като използва зависимостите между компонентите и резултата при действие деление. • Разпознава половинката, третинката, четвъртинката и десетинката на дадено число като части от цяло и съответните им означения с дробно число – $1/2$, $1/3$, $1/4$, $1/10$. • Познава мерните единици за маса грам и тон и връзките между грам (г) и килограм, килограм (кг) и тон (т). • Познава мерната единица за време секунда (сек.) и връзката с мерната единица минута. • Решава съставни текстови задачи (до три пресмятания), зададени в права или косвена форма, като използва четирите аритметични действия с числата до 1000. • Съставя текстова задача по зададени или самостоятелно събрани данни. • Преобразува текстова задача.	

IV. СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Знанията и уменията на учениците от III клас се оценяват с устни и писмени форми на проверка. Поставят се оценки с качествен показател.

Устната оценка акцентира върху силните страни на ученика и държи сметка за напредъка му по отношение на коректното използване на математическата терминология и за обосноваване на решенията на математическите задачи.

При писмена проверка на знанията и уменията на учениците, учителят следва да аргументира оценката си с кратка писмена рецензия, която да насочва ученика към преодоляване на констатираните затруднения при овладяване на учебния материал.

Резултатите от обучението по математика се проследяват системно.

V. ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
Компетентности в областта на българския език	✓ използване на математически език при устно и писмено общуване в разнообразни комуникативни ситуации и адаптиране на речта към особеностите на конкретната ситуация; ✓ четене и назоваване на числа и мерни единици; ✓ преформулиране на изрази от говоримия език в математически запис; ✓ словесен анализ на задачи; ✓ преобразуване на текст и формулиране на нова задача; ✓ търсене, събиране и обработване на информация при съставяне на текстова задача; ✓ описване характеристиките на геометрични фигури.
Умения за общуване на чужди езици	✓ именуване на геометрични фигури с букви от латинската азбука.

<i>Математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и на технологиите</i>	✓ броене и откриване на числа в редицата на числата до 1000 по предварително зададени условия; ✓ моделиране на числата до 1000 с различен дидактичен материал; ✓ представяне на числата до 1000 като сбор, разлика, произведение или частно; ✓ пресмятане на числови изрази по най-лесен начин; ✓ използване на аналогия за пренос на знания и умения от двуцифрени с трицифрени числа; ✓ откриване на отношения, връзки, зависимости, закономерности при работа с числата до 1000 и при пресмятане на стойността на числови изрази; ✓ съставяне на нарастващи и намаляващи числови редици, сравняване на числа чрез използване на символи; ✓ обсъждане на алгоритъм при решаване на конкретна задача или определен вид задачи; ✓ прилагане на вариативност при съставяне и решаване на текстови задачи; ✓ използване на измервания за решаване на практически проблеми; ✓ боравене с информация от различни източници (от илюстрации, чертежи, таблици, конкретен дидактичен материал, текст, измерване и т.н.); ✓ преобразуване на текстова задача.
<i>Дигитална компетентност</i>	✓ използване на съвременни ИКТ за онагледяване и решаване на задачи и за презентиране на решения; ✓ използване на електронни средства за намиране, представяне и обмен на данни; ✓ използване на актуална и достоверна информация от електронни средства.
<i>Умения за учене</i>	✓ планиране на учебната задача, ефективно разпределение на времето за изпълнението и споделяне на начините, средствата, ресурсите, сроковете и критериите за изпълнение; ✓ търсене на необходимата информация и избор на най-ефективните способи за решаване на даден учебен проблем; ✓ осъществяване на самоконтрол и самооценка.

Социални и граждански компетентности	✓ решаване на задачи, свързани със знания от другите учебни предмети за различни културни, природни, географски и исторически обекти;
Инициативност и предприемачество	✓ конструктивно и толерантно общуване чрез изграждане на доверие и чувство за съпричастност. ✓ разработване на учебно-тематични проекти в рамките, на които се прилагат, надграждат и формират знания от учебното съдържание по математика и други учебни предмети.

Девето основно училище "Пейо Крачолов Яворов" - Благоевград

Благоевград 2700
ул. "Борис Ангелушев" №1,
ж.к. „Ален мак“

тел.: 0877928805

e-mail: info-101700@edu.mon.bg

<https://9ou-blagoevgrad.com/>

Утвърждавам:

Директор: **Василка Величкова**

/име, подпис и печат/

УЧЕБНА ПРОГРАМА

за разширена подготовка по БЕЛ

3. Б клас

2026 – 2027 учебна година

Хорариум на избираемите учебни часове: 1 / 32

седмичен / годишен

Изготвил:

(Весела Давидкова)

Кратко представяне на учебната програма по БЕЛ

I. Цели на обучението:

Учебната програма по БЕЛ в 3. клас е в пряка връзка с програмата за задължителните учебни часове по БЕЛ и осигурява надграждане на заложените в ДОС очаквани резултати. Включеното учебно съдържание е насочено към затвърдяване и задълбочаване на знанията, уменията и отношенията, свързани с езиковите, литературните и комуникативно-речевите компетентности на учениците.

Чрез учебната програма се реализират целите на обучението по български език и литература, свързани с:

- усъвършенстване на уменията на учениците да говорят и четат правилно и изразително, да пишат грамотно и четливо;
- разширяване в практически план на знания за езиковите и речевите единици, за промените на звуковете в различни фонетични позиции, за частите на речта (съществително име, прилагателно име, глагол, лично местоимение), за видовете изречения по цел на изказване;
- разширяване представата за някои правописни и пунктуационни норми в българския език;
- задълбочаване на уменията за възприемане и осмисляне на достъпни за третокласниците фолклорни, авторски и научнопопулярни текстове;
- обогатяване на знанията, уменията и отношенията, свързани с общочовешки ценности, национална идентичност и мултикултурна компетентност;
- развиване на уменията за ориентация в комуникативната ситуация и за устно и писмено конструиране на текст;
- развиване на познавателните интереси и творческите способности на третокласниците.

II. Очаквани резултати

Езикови компетентности – знания, умения, отношения

- Разграничава гласни и съгласни звукове и техни признаци;
- Прави проверка за правописа на гласни в не ударена сричка, на звучни съгласни пред беззвучни и в края на думата;
- Проверява правописа на думи с група съгласни и на думи, при които беззвучните съгласни с и т пред звучни се чуват като звучни, но се пишат беззвучни;
- Разграничава думите с ударение от думите без ударение и ги изписва правилно;
- Разпознава частите на речта (лично местоимение, глагол и спомагателен глагол съм, съществително име и прилагателно име);
- Определя лице и число на личните местоимения и глаголите;
- Разпознава думи с близко значение – синоними;
- Определя пряко и преносно значение на думата;
- Разпознава различни по цел на изказване изречения (съобщителни, въпросителни, възклицателни, подбудителни) и ги оформя пунктуационно правилно.

Комуникативноречеви компетентности – знания, умения, отношения

- Прилага правилата за речева учтивост;
- Уместно употребява изучаваните езикови средства според комуникативната ситуация;
- Прави писмено описание на растение, животно;
- Преразказва подробно съдържанието на кратък художествен повествователен текст;
- Дава примери за речева учтивост при общуване;
- Съчинява текст по дадено начало, по даден герой, по преживяна случка;
- Определя тема, заглавие, ключови думи в текста;
- Разграничава текст описание и текст повествование;
- Пише писмо – на хартиен носител и електронно по дадена тема;
- Създава текст по дадена тема;
- Интерпретира факти и идеи от научнопопулярен текст.

Литературни компетентности – знания, умения, отношения

- Ориентира се във взаимоотношенията между героите в литературно или фолклорно произведение.;
- Прави връзка между епизода и цялостния текст на произведението;
- Илюстрира с примери от текста отговора си на въпрос, свързан със съдържанието на произведението;
- Разграничава описание в художествен текст.
- Открива художествени средства (епитет, сравнение) в литературни и фолклорни произведения.

III. Учебно съдържание

Учебното съдържание се реализира чрез помагалото „Искам да науча повече“ на издателство „Булвест 2000“. Работата с помагалото дава възможност да се разгърне потенциалът на всяко дете и обучението да се превърне в забавно приключение в света на българския език, на литературата и при съставяне на текстове.

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Езиково обучение		
Звуков състав на думата	• Пише правилно буквите на гласните звукове със и без ударение и в крайна сричка на думата. • Прилага начини за проверка на правописа на гласни в неударени срички и на съгласни звукове в средата на думата. • Прави разлика между изговор и правопис на неударена гласна. • Пише правилно беззвучните съгласни <i>с</i> и <i>т</i> пред звучни съгласни в началото и в средата на думата. • Пише правилно думи, които съдържат група съгласни. • Открива несъответствия между изговор и правопис на гласни и съгласни звукове.	• група съгласни
Строеж на думата	• Разграничава корена като най-важна значеща част на думата. • Разграничава представката като словообразуваща част на думата. • Разпознава сродни думи по общия им корен. • Пише правилно думи с представки. • Прави правописна проверка чрез сродни думи.	• корен • представка • сродни думи

Части на речта - спомагателен глагол съм и лични местоимения	• Разпознава думата <i>съм</i> като спомагателен глагол. • Определя лице и число на глагола. • Разпознава личното местоимение като част на речта, която замества имена на лица и предмети. • Знае правописните особености на личните местоимения <i>аз, той</i>. • Употребява правилно лични местоимения и формите на личните местоимения за определяне на лицето на глаголите. • Използва учтивата форма на личното местоимение за 2 л., мн. ч. в съответствие с комуникативната ситуация.	• спомагателен глагол <i>съм</i> • лично местоимение • степенувано прилагателно име
Думата и речниковото ѝ значение	• Определя прякото и преносното значение на думата. • Употребява думи в пряко и преносно значение. • Разпознава синонимите като близки по значение думи. • Използва синоними за избягване на дразнещи повторения. • Разграничава синоними от сродни думи. • Подбира думи в съответствие с конкретен езиков контекст и комуникативна ситуация.	• пряко значение • преносно значение • синоними

Видове изречения по цел на изказване - възклицателни и подбудителни	• Определя изречението, с което се изразяват чувства, като възклицателно. • Разпознава подбудителните изречения за заповед, молба, съвет, забрана. • Разграничава подбудително от възклицателно изречение. • Преобразува подбудителни и възклицателни изречения. • Оформя пунктуационно правилно края на подбудителни и възклицателни изречения. • Употребява видове изречения в съответствие с комуникативната ситуация.	• възклицателно изречение • подбудително изречение • удивителен знак
Създаване на текстове	• Определя темата на текста. • Пише съчинение по зададената тема, като се придържа към нея. • Преразказва устно достъпен нехудожествен (научнопопулярен) текст. • Прави подробен писмен преразказ на кратък художествен повествователен текст. • Съчинява писмен текст по преживяна случка и по словесна опора (предложен литературен герой). • Прави поправка на съчинението по отношение на съдържанието и на езика, включително правописа. • Съставя лично писмо.	• ключови думи • съчинение • преразказ • лично писмо • редактиране

Литературно обучение		
Тема 1 . Литературни и фолклорни текстове	• Участва в обсъждането на фрагменти от литературното произведение. • Съотнася заглавие към конкретен епизод. • Проследява взаимоотношенията между героите в изучавано произведение. • Съпоставя постъпките на героите и нравствените им качества. • Чете с разбиране и изразително текста на изучаваното произведение. • Открива епитета като изразно средство в изучавано произведение. • Разграничава епитета от прилагателното име. • Открива сравнението в изучавано произведение.	• епитет • сравнение • пословица
Тема 2. Особенности на художественя текст	• Осмисля условния характер на художественя текст. • Разграничава художествен от нехудожествен текст. • Открива логически акценти в художественя текст.	• художествен текст • художествено описание • повествование

Тема 3. Читателска култура	• Познава произведения, посветени на България, българския народ и българския език. • Рецитира стихотворения от български автори (например, „Обич“ от Дора Габе). • Илюстрира културния диалог между различни общности с примери от литературни и фолклорни произведения.	
-----------------------------------	--	--

IV. Специфични методи и форми за оценяване на постиженията на учениците

Постиганията на учениците се оценяват устно или писмено във всеки учебен час. Оценката е качествена, формираща и е подкрепена от самооценката на ученика.

V. Дейности за придобиване на ключовите компетентности

Ключови компетентности	дейности и междупредметни връзки
<i>Компетентности в областта на българския език</i>	✓ участие в игри за откриване корена и представката в състава на думата; ✓ образуване на нови думи с помощта на морфеми; ✓ озаглавява епизодите в развитието на действието в изучавано литературно и фолклорно произведение; ✓ изготвяне на схеми за възклицателни и подбудителни изречения; ✓ редактиране на текст чрез замяна с лични местоимения при дразнещи повторения;
<i>Умения за общуване на чужди езици</i>	✓ сравняване на примери с фонетични или графични различия;

<i>Математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и на технологиите</i>	✓ използване на числови данни от енциклопедии или учебници за съставяне на изречения и кратки текстове.
<i>Умения за учене</i>	✓ преобразуване на изречения от един вид в друг; ✓ изразително четене на художествен текст; ✓ четене по роли на художествен текст; ✓ подборно четене на епизоди от повествователен художествен текст; ✓ съотнасяне на пословица към изучаван литературен и фолклорен текст; ✓ откриване на описание в художествен текст; ✓ откриване на изучавани фигури на речта (епитет, сравнение) в литературни и фолклорни произведения; ✓ рисуване с думи на картини от изучаваното литературно или фолклорно произведение; ✓ коментиране на поведението и качества на героите.
<i>Социални и граждански компетентности</i>	✓ използване на различни по цел на изказване изречения за защита на мнение; ✓ използване на речевия етикет при поздравления и обръщения; ✓ четене наум и на глас с ясно произношение и с подходящ темп и естествена интонация; ✓ слушане на артистично изпълнение на художествени произведения.

<i>Инициативност и предприемчивост</i>	✓ планиране и създаване на съчинение по преживяна случка, по въображение, по словесна опора; ✓ представяне на личен проект; ✓ участие в групов проект.
<i>Културна компетентност и умения за изразяване чрез творчество</i>	✓ илюстриране на епизоди от изучавано литературно произведение със средства на различни изкуства; ✓ устен разказ за прочетена книга.
<i>Умения за подкрепа на устойчивото развитие и за здравословен начин на живот и спорт</i>	✓ самостоятелно четене на подходящи текстове, свързани със здравословния начин на живот.

Девето основно училище "Пейо Крачолов Яворов" - Благоевград

Благоевград 2700
ул. "Борис Ангелушев" №1,
ж.к. „Ален мак“

тел.: 0877928805

e-mail: info-101700@edu.mon.bg

<https://9ou-blagoevgrad.com/>

Утвърждавам:

Директор: Василка Величкова

/име, подпис и печат/

УЧЕБНА ПРОГРАМА

за разширена подготовка по математика

3. Б клас

2026 – 2027 учебна година

Хорариум на избираемите учебни часове: 1,5/ 48

седмичен / годишен

Изготвил:

(Весела Давидкова)

I. КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ

Учебното съдържание, включено в програмата по *математика* за III клас, е естествено продължение на учебното съдържание от II клас, което същевременно разширява и задълбочава очакваните резултати и понятията от четирите области на компетентност: „Числа“, „Геометрични фигури и тела“, „Измерване“ и „Моделиране“. В област на компетентност „Числа“ за този клас са включени трицифрените числа и се надграждат знанията за десетичната бройна система, като същевременно се прави подготовка за изучаването на дробните числа в прогимназиалния етап на образование. Изучените в III клас геометрични фигури са представени чрез елементите и някои от свойствата им. За област „Измерване“ акцентът в този клас е върху връзката между изучаваните еднородни мерни единици. Уменията за моделиране се развиват чрез текстови задачи в права и косвена форма с три пресмятания.

Учебното съдържание е разпределено в пет теми: „Числата до 1000“, „Събиране и изваждане с числата до 1000 без преминаване“, „Събиране и изваждане с числата до 1000 с преминаване“, „Умножение на двуцифрено и трицифрено число с едноцифрено число“, „Деление на двуцифрено и трицифрено число с едноцифрено число“. Всяка от темите включва очаквани резултати от четирите области на компетентност, както и понятия, изучавани на емпирична основа. Те се реализират последователно, като са възможни различни методически решения за постигане на очакваните резултати от обучението по всяка от темите.

II. ОЧАКВАНИ РЕЗУЛТАТИ

Области на компетентност	Знания, умения и отношения
Числа	• Познава естествените числа до 1000 и десетичната позиционна бройна система. • Извършва аритметичните действия събиране и изваждане с естествените числа до 1000. • Извършва аритметичните действия умножение и деление с числата до 1000 с едноцифрено число. • Намира неизвестно умяляемо и неизвестно делимо. • Разпознава половинка, третинка, четвъртинка и десетинка като части от цяло.
Геометрични фигури и тела	• Разпознава геометричните фигури права линия, крива линия, лъч, ъгъл и елементите на ъгъла. • Определя вида на фигурите – ъгъл и триъгълник според ъглите.
Измерване	• Знае мерните единици за дължина (милиметър, километър), маса (грам, тон), време (век, секунда) и връзката между тях. • Извършва действия с изучените однородни мерни единици (без тези за време).
Моделиране	• Моделира с числени изрази ситуации, описани с отношенията „с ... повече от ...“, „с ... по-малко от ...“, „... пъти повече от ...“ и „... пъти по-малко от ...“ (с до три пресмятания). • Знае да описва ситуации от заобикалящия го реален свят с математически модел (задачи от покупко-продажби и обиколки на фигури). • Обосновава получените резултати при решаването на даден проблем. • Извлича информация от различни източници – таблици и чертежи.

III. УЧЕБНО СЪДЪРЖАНИЕ

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Числата до 1000	• Познава числата до 1000. • Брои в прав и обратен ред от произволно избрано число - по единици, десетици и стотици. • Сравнява числата до 1000, като използва знаците $>$, $<$ и $=$. • Представя числата до 1000 като сбор на единици от различни редове. • Разпознава геометричните фигури: лъч, права линия и крива линия.	• многоцифрено число • хиляда • ред на стотици • права линия • крива линия • лъч
Събиране и изваждане на числата до 1000 без преминаване	• Извършва аритметичните действия събиране и изваждане с числата до 1000 без преминаване. • Намира неизвестно умаляемо, като използва зависимостите между компонентите и резултата при действие изваждане. • Познава геометричната фигура ъгъл и елементите ѝ: ъгъл, връх, рамо. • Разпознава видовете ъгли – прав, остър, тъп. • Чертае ъгъл в квадратна мрежа. • Именува с главни букви геометрични фигури. • Познава мерните единици за дължина милиметър (мм) и километър (км) и връзката между милиметър и сантиметър, сантиметър и метър, метър и километър. • Извършва действия с изучените мерни единици (без тези за време). • Решава текстови задачи в права форма с три пресмятания. • Представя графично текстова задача.	• неизвестно умаляемо • ъгъл • прав ъгъл • тъп ъгъл • остър ъгъл • милиметър • километър

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
Събиране и изваждане с преминаване	• Извършва аритметичните действия събиране и изваждане с числата до 1000 с преминаване. • Обяснява алгоритмите за събиране и за изваждане на числата до 1000 с преминаване. • Разпознава видовете триъгълници според ъглите. • Чертае триъгълник върху квадратна мрежа по дадени върхове. • Определя квадрата като вид правоъгълник. • Познава мерната единица за време век (в.). • Решава текстова задача в косвена форма с до две пресмятания. • Представя графично и със съкратен запис текстова задача в косвена форма.	• правоъгълен триъгълник • тъпоъгълен триъгълник • остроъгълен триъгълник • век
Умножение на двуцифрено и трицифрено число с едноцифрено число	• Обяснява умножението на сбор с едноцифрено число. • Умножава двуцифрено и трицифрено число с едноцифрено, включително с 0. • Намира стойности на числени изрази до три пресмятания, като спазва реда на действията. • Решава съставна текстова задача с три пресмятания, зададена в права или косвена форма. • Съставя текстови задачи по зададени данни.	• разпределително свойство
Деление на двуцифрено и трицифрено число с едноцифрено число	• Обяснява делението на сбор с едноцифрено число. • Дели двуцифрено и трицифрено число с едноцифрено. • Намира стойности на числени изрази до три пресмятания, като спазва реда на действията.	• неизвестно делимо • грам • тон • секунда

Теми	Компетентности като очаквани резултати от обучението	Нови понятия
	• Намира неизвестно делимо, като използва зависимостите между компонентите и резултата при действие деление. • Разпознава половинката, третинката, четвъртинката и десетинката на дадено число като части от цяло и съответните им означения с дробно число – $1/2$, $1/3$, $1/4$, $1/10$. • Познава мерните единици за маса грам и тон и връзките между грам (г) и килограм, килограм (кг) и тон (т). • Познава мерната единица за време секунда (сек.) и връзката с мерната единица минута. • Решава съставни текстови задачи (до три пресмятания), зададени в права или косвена форма, като използва четирите аритметични действия с числата до 1000. • Съставя текстова задача по зададени или самостоятелно събрани данни. • Преобразува текстова задача.	

IV. СПЕЦИФИЧНИ МЕТОДИ И ФОРМИ ЗА ОЦЕНЯВАНЕ НА ПОСТИЖЕНИЯТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Знанията и уменията на учениците от III клас се оценяват с устни и писмени форми на проверка. Поставят се оценки с качествен показател.

Устната оценка акцентира върху силните страни на ученика и държи сметка за напредъка му по отношение на коректното използване на математическата терминология и за обосноваване на решенията на математическите задачи.

При писмена проверка на знанията и уменията на учениците, учителят следва да аргументира оценката си с кратка писмена рецензия, която да насочва ученика към преодоляване на констатираните затруднения при овладяване на учебния материал.

Резултатите от обучението по математика се проследяват системно.

V. ДЕЙНОСТИ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА КЛЮЧОВИТЕ КОМПЕТЕНТНОСТИ, КАКТО И МЕЖДУПРЕДМЕТНИ ВРЪЗКИ

Ключови компетентности	Дейности и междупредметни връзки
Компетентности в областта на българския език	✓ използване на математически език при устно и писмено общуване в разнообразни комуникативни ситуации и адаптиране на речта към особеностите на конкретната ситуация; ✓ четене и назоваване на числа и мерни единици; ✓ преформулиране на изрази от говоримия език в математически запис; ✓ словесен анализ на задачи; ✓ преобразуване на текст и формулиране на нова задача; ✓ търсене, събиране и обработване на информация при съставяне на текстова задача; ✓ описване характеристиките на геометрични фигури.
Умения за общуване на чужди езици	✓ именуване на геометрични фигури с букви от латинската азбука.

<i>Математическа компетентност и основни компетентности в природните науки и на технологиите</i>	✓ броене и откриване на числа в редицата на числата до 1000 по предварително зададени условия; ✓ моделиране на числата до 1000 с различен дидактичен материал; ✓ представяне на числата до 1000 като сбор, разлика, произведение или частно; ✓ пресмятане на числови изрази по най-лесен начин; ✓ използване на аналогия за пренос на знания и умения от двуцифрени с трицифрени числа; ✓ откриване на отношения, връзки, зависимости, закономерности при работа с числата до 1000 и при пресмятане на стойността на числови изрази; ✓ съставяне на нарастващи и намаляващи числови редици, сравняване на числа чрез използване на символи; ✓ обсъждане на алгоритъм при решаване на конкретна задача или определен вид задачи; ✓ прилагане на вариативност при съставяне и решаване на текстови задачи; ✓ използване на измервания за решаване на практически проблеми; ✓ боравене с информация от различни източници (от илюстрации, чертежи, таблици, конкретен дидактичен материал, текст, измерване и т.н.); ✓ преобразуване на текстова задача.
<i>Дигитална компетентност</i>	✓ използване на съвременни ИКТ за онагледяване и решаване на задачи и за презентиране на решения; ✓ използване на електронни средства за намиране, представяне и обмен на данни; ✓ използване на актуална и достоверна информация от електронни средства.
<i>Умения за учене</i>	✓ планиране на учебната задача, ефективно разпределение на времето за изпълнението и споделяне на начините, средствата, ресурсите, сроковете и критериите за изпълнение; ✓ търсене на необходимата информация и избор на най-ефективните способи за решаване на даден учебен проблем; ✓ осъществяване на самоконтрол и самооценка.

<i>Социални и граждански компетентности</i>	✓ решаване на задачи, свързани със знания от другите учебни предмети за различни културни, природни, географски и исторически обекти;
<i>Инициативност и предприемачество</i>	✓ конструктивно и толерантно общуване чрез изграждане на доверие и чувство за съпричастност. ✓ разработване на учебно-тематични проекти в рамките, на които се прилагат, надграждат и формират знания от учебното съдържание по математика и други учебни предмети.